

31 januari—7 februari

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 31 januari	
Meddelande ang. enkel fråga av herr Lager ang. sysselsättningsproblem i samband med eventuellt nedläggande av Tumba pappersbruk	3
Tisdagen den 4 februari	
Svar på interpellation av herr Holmberg ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten	5
Meddelande om enkel fråga av fru Segerstedt Wiberg ang. undervisningen i idé- och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet	20
Fredagen den 7 februari	
Svar på interpellation av fröken Ljungberg ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande	20
Svar på fråga av herr Petersson, Per, om undantag från försöksverksamheten med allmän hastighetsbegränsning för vägar i Norrland	27
Interpellationer:	
av herr Jonasson ang. undantag från beskattningen för vedbränsle från egen skog	30
av herr Hanson, Per-Olof, ang. centralfängelset på Långholmen	31

Fredagen den 31 januari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 24, 25 och 26 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 24, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 18 §§ lagen den 31 maj 1957 (nr 281) om kommunalförbund.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionerna nr 648 och 649.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition

nr 36, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Lager* (k) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Överväger regeringen åtgärder, och i så fall vilka, för att ge sysselsättning åt de anställda vid Tumba pappersbruk?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.02.

In fidem

Fritz af Petersens

Tisdagen den 4 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne januari.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 15, till Konungen angående val av ledamöter och suppleanter i utrikesutskottet och utrikesnämnden.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 16, till Konungen angående val av medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet;

dels till riksdagens förordnanden, nr 17—32, för

herr Birger Andersson,

» Anselm Gillström,

» Birger Lundström,

fröken Ebon Andersson,

herr Emil Ahlkvist,

» Georg Pettersson,

» Sven Sundin,

» talmannen Thapper,

fru Sigrid Ekendahl,

herr Hans Gustafsson,

» Bertil Ohlin,

» Leif Cassel,

» Einar Gustafsson,

» Ragnar Lassinantti,

» Gunnar Helén och

fru Ingrid Gärde Widemar

att vara medlemmar i Nordiska rådet;

dels ock till riksdagens förordnanden, nr 33—48, för

fröken Dagmar Ranmark,
herr Arne Geijer,

» Axel Johannes Andersson,

» Allan Hernelius,

» Lars Larsson,

» Tage Johansson,

» Eric Carlsson,

fru Ingrid Segerstedt Wiberg,

herr Gunnar Edström,

» Sven Mellqvist,

» Stig Alemyr,

» Henning Gustafsson,

» Jean Braconier,

» Nils Kellgren,

» Jan-Ivan Nilsson och

» Sven Hammarberg

att vara suppleanter i Nordiska rådet.

Upplästes en till kammaren inkommen skrivelse av följande lydelse:

Till riksdagen

Sedan det visat sig förbundet med växande svårigheter att med min huvudsakliga verksamhet förena uppdraget att vara suppleant för generaldirektören Gunnar Svärd i dennes egenskap av fullmäktig i riksbanken, får jag härmed vördsammast anhålla om befrielse från nämnda suppleantuppdrag.

Stockholm den 6 januari 1964

Ragnar Sundén

Det antecknades, att herr Sundén den 18 maj 1962 utsetts till suppleant för herr N. G. Svärd i dennes egenskap av fullmäktig i riksbanken för valperioden 1962—1965.

På gjord proposition beslöts att val av en suppleant för herr Svärd efter herr Sundén skulle i föreskriven ordning anställas.

Herr andre vice talmannen yttrade,

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, att första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 12 innevarande månad, företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret än även suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr LUNDSTRÖM fick på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med anledning av det av kammaren fattade beslutet får jag föreslå att kammaren måtte besluta att antalet suppleanter för de valmän, som skall utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till tio.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Holmbergs den 15 januari framställda interpellation angående statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Holmberg har frågat om jag vill redovisa de skäl som ansetts så starka att regeringen beslutat frångå riksdagens under 1963 uttalade mening om att man i avvaktan på ett ställningstagande till lokaliseringsutredningens arbete icke borde lämna statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten.

Som svar vill jag anföra följande.

I motioner till 1963 års riksdag ut-

sattes de s. k. rörelsestimulerande åtgärderna för kritik främst med hänsyn till konsekvenserna för utflyttningsområdena och det ifrågasattes en aktivering av lokaliseringspolitiken samt föreslogs upprättandet av en utvecklingsfond. Vidare ifrågasattes särskilda statliga bidrag till uppförande av industrilokaler i berörda områden. Enligt motionärerna borde en allsidig samordning och översyn av samhällsverksamheten på alla områden av den samhälleliga verksamheten påbörjas i omedelbar anslutning till lokaliseringsutredningens arbete, så att dess förslag kunde leda till konkreta åtgärder.

Motionerna utmynnade i en hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om *dels* åtgärder och förslag till en aktiv lokaliseringspolitik på i motionerna anförda grunder såväl omedelbart som sedermera vid prövning av lokaliseringsutredningens betänkande, *dels* en undersökning i form av total kalkyl rörande kostnaderna för såväl lokaliseringspolitiken som den rörelsestimulerande arbetsmarknadspolitik ur samhälls- och företagsekonomiska synpunkter och *dels* om beaktande av vad i övrigt i motionerna anförts.

I sitt yttrande över motionerna till bankoutskottet framhöll arbetsmarknadsstyrelsen bl. a., att styrelsen in pleno den 8 februari 1963 diskuterat möjligheten att — inom ramen för de resurser och befogenheter som styrelsen ägde — i ökad utsträckning satsa på åtgärder som kunde underlätta en industriell utbyggnad och nyetablering främst i övre Norrland. Beträffande motionsyrkandena i övrigt ställde sig styrelsen tveksam till förslaget om att utföra en total kalkyl av kostnaderna för lokaliseringspolitiken och de rörelsestimulerande åtgärderna.

I bankoutskottets utlåtande 1963:12 lämnas en utförlig redogörelse för arbetsmarknadsstyrelsens yttrande till utskottet. Vidare återgav utskottet en av

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

styrelsen till cheferna för social-, kommunikations- och finansdepartementen ställd skrivelse i ärendet. Här må endast nämnas att styrelsen i nämnda skrivelse — efter en redogörelse för de i huvudsak gynnsamma erfarenheterna av de rörelsestimulerande åtgärderna — framhöll, att enighet rått inom styrelsen om att kraftigare lokaliseringspolitiska åtgärder borde insättas framför allt i Norrland samtidigt som stimulansen av arbetskraftens rörlighet ej fick mattas. Styrelsen hade därför beslutat att, inom ramen av de resurser och befogenheter som styrelsen ägde, vidtaga åtgärder i fråga om den rådgivande lokaliseringspolitiska verksamheten samt att inrikta den lokaliseringspolitiska aktiviteten främst på Norrland. Styrelsen komme vidare att taga större aktiv del i de konkreta lokaliseringssprojekten med de medel, varöver styrelsen förfogade såsom omskolning av arbetskraften i områden som genomgick kraftig strukturrationalisering till yrken som nyetablerade och utvidgade företag i lokaliseringsområdena hade behov av, varvid verksamheten skulle göras mer målinriktad för att fylla det lokaliseringspolitiska behovet. Vidare skulle stöd ges till kommunerna med beredskapsarbeten för att iordningställa industriområden med tillbehör såsom vägar, gator, vatten, avlopp m. m. Stödet skulle också kunna omfatta lokaler för industriändamål i vilka kommunerna engagerade sig och för uppförande av hantverkshus. En förutsättning skulle vara att byggnadsarbetskraft, som ej kunde flyttas till andra delar av landet, funnes tillgänglig och att åtgärder för dess sysselsättning under alla förhållanden måste vidtagas. I stället för att placera denna arbetskraft på traditionella beredskapsarbeten av anläggningskaraktär skulle övervägas att sysselsätta den i sitt yrke för uppförande av industrilokaler för sådan verksamhet som i framtiden kunde ge mer permanent sysselsättning i öppna markna-

den. Därigenom kunde användandet av de dyrare anläggningsarbetena begränsas.

Bankoutskottet anförde att, då de i motionerna och remissyttrandena framförda synpunkterna i allt väsentligt torde ligga inom ramen för vad som enligt direktiven ankom på kommittén för näringslivets lokalisering, arbetsmarknadsutredningen och de sakkunniga för utredning angående företagarföreningsarnas organisation och verksamhet och berörda spörsmål således kunde förutsättas vara under övervägande, enligt utskottets mening resultatet av dessa utredningar borde avvaktas innan eventuella åtgärder i anledning av motionerna vidtogs. Utskottets utlåtande godtogs av riksdagen.

Såsom framgår av vad jag anfört lämnade sålunda arbetsmarknadsstyrelsen en fullständig redogörelse till riksdagen för de vidtagna åtgärderna. Varken av utskottet eller under den följande behandlingen i riksdagen gjordes några invändningar mot den av arbetsmarknadsstyrelsen bedrivna verksamheten på detta område.

Den centrala frågan synes mig vara om sådana arbeten som det här är fråga om får bedrivas som beredskapsarbeten. Arbetena har bedrivits med medel från anslaget Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1963 i regleringsbrevet för innevarande budgetår skall detta anslag användas bl. a. för att bestrida staten åvilande kostnader för åtgärder enligt kungörelsen den 27 maj 1949 (nr 278) angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (arbetslöshetskungörelsen). Kungl. Maj:ts beslut i denna del överensstämmer med vad som gällt under tidigare budgetår.

Enligt 9 § i arbetslöshetskungörelsen skall hjälpverksamheten så långt som möjligt inriktas på att bereda arbete, varvid statskommunala beredskapsarbeten företrädesvis skall anordnas.

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

Kommun, som ämnar anordna statskommunalt beredskapsarbete, skall enligt 23 §, innan arbetet påbörjas, inhämta arbetsmarknadsstyrelsens medgivande därtill. Till statskommunalt beredskapsarbete utgår statsbidrag enligt grunder, som anges i 38 §.

Förslaget till arbetslöshetskungörelsen presenterades för riksdagen i form av bilaga till proposition 1949: 116. Departementschefen framhöll, att avsikten inte var att införa några nya principer för hjälpverksamhet utan endast att rensa bort föråldrade bestämmelser och i en författning samla de huvudregler, som gällde på förevarande område. Någon ändring gjordes sålunda inte i fråga om de arbetsobjekt, som beredskapsarbeten fick avse. Statsutskottet (SU 137) hade inga erinringar mot förslaget. Utskottsutlåtandet godkändes av riksdagen.

Riktlinjerna för arbetslöshetshjälpen i den del som avses med interpellationen har fastställts av 1948 års riksdag (proposition 249) på grundval av ett av 1947 års arbetslöshetssakkunniga i mars 1948 avlämnat betänkande. De sakkunniga konstaterade där, att 1940 års riksdag beslutat, att man — med vissa undantag — skulle upphöra med reservarbeten och helt övergå till systemet med statliga och statskommunala beredskapsarbeten, vilket i princip innebär, att aktuella arbeten skulle anordnas, att dessa skulle bedrivas enligt öppna marknadens villkor samt att varje slag av arbete kunde utnyttjas. Vidare framhöll de sakkunniga, att de principer för sysselsättningspolitiken, som utformades av investeringsutredningen (SOU 1944: 12) och som godkändes av 1944 års riksdag (proposition 281, SU 212) inte innefattar någon förändring i dessa avseenden. De sakkunniga föreslog, att någon ändring i dessa principer inte skulle göras, och statsmakterna beslöt i enlighet härmed. (SU 1948: 211)

Några uttalanden från riksdagens si-

da om ändring av angivna principer för utväljandet av beredskapsarbeten synes inte ha gjorts efter tillkomsten av arbetslöshetskungörelsen.

Med hänsyn till det anförda torde den slutsatsen kunna dragas, att varje slag av arbete, som rimligen kan anses motiverat ur arbetsmarknadssynpunkt, kan användas såsom beredskapsarbete.

Det bör också nämnas, att ett par industribyggnader redan 1945 uppfördes som beredskapsarbete efter beslut av dåvarande arbetsmarknadskommissionen. Vid enstaka tillfällen har det förekommit även senare, bl. a. i samband med den uppmärksammade industri- nedläggelsen i Valdemarsvik. Arbetsmarknadsstyrelsens befogenhet har inte vid något tillfälle ifrågasatts vare sig av vederbörande revisionsorgan eller av riksdagen.

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! Jag ber först att få tacka inrikesministern för det nu upplästa svaret i anledning av den fråga jag ställde. Frågan innehöll konkret: Vår för avvaktade man inte resultatet av det arbete som bedrivits inom kommittén för näringslivets lokalisering, innan arbetsmarknadsstyrelsen medgav att industribyggen i lokaliseringspolitiskt syfte skulle få uppföras såsom kommunala beredskapsarbeten?

Innan jag går närmare in på och kommenterar inrikesministerns svar, vill jag emellertid understryka att varken min interpellation eller inrikesministerns svar tagit upp frågan om själva behovet av allmänna och särskilda stödåtgärder för lokalisering av industriell verksamhet framför allt till Norrland men även till andra s. k. utvecklingsområden i Sverige. Avflyttningen från Norrland, som ju för övrigt i viss omfattning stimuleras av arbetsmarknadsstyrelsens egen verksamhet, och svårigheterna där att få en jämn och säker sysselsättning är ju bakgrunden till att

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

samhället nu måste driva en mera bestämd lokaliseringspolitik än vad man hitintills har gjort. Det är också skälet till att vi nu verkligen hoppas att det förslag som kommittén för näringslivets lokalisering lade fram redan i höstas kommer att leda till beslut i riksdagen under våren. Det är för övrigt beklagligt att inrikesministern i sitt interpellationssvar inte velat ge någon antydning om när han ämnar presentera proposition i ärendet.

Vad som är av intresse för närvarande, inte bara för folk som bor i Norrland och andra glesbygder, är främst om det verkligen blir något resultat av det mångåriga utredningsarbete som bedrivits på detta område. Jag kanske kan tillägga att många nog undrar om det skall bli riksdagen eller arbetsmarknadsstyrelsen som skall fatta de principiella besluten i dessa frågor. Utvecklingen hittills ger ju närmast vid handen att arbetsmarknadsstyrelsen med regeringens goda minne realiserar delar av lokaliseringskommitténs förslag, utan att riksdagen beredes tillfälle att ta närmare ställning till detta annat än i efterhand, såsom i det fall som nu är aktuellt.

Det här är alltså de mera allmänna aspekterna. Men i interpellationen hade jag närmast tagit upp frågan om det är riktigt att arbetsmarknadsstyrelsen med regeringens tillstånd hade gjort av med 40 miljoner kronor för uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten. Var detta riktigt, trots att riksdagen så sent som i april förra året diskuterade denna fråga och därvid, om man läser bankoutskottets uttalande, ansåg att en sådan åtgärd borde anstå i avvaktan på resultatet av de arbeten, som kommittén för näringslivets lokalisering höll på med?

Inrikesministern har såvitt jag kan förstå underlåtit att ange de faktiska skäl — det kan t. ex. vara särskilda besvärigheter för sysselsättning av arbetskraften i Norrland — som kan ha

legat bakom att regeringen och arbetsmarknadsstyrelsen frångått riksdagens uttalande på denna punkt. I stället har ju inrikesministern på olika sätt formellt sökt täcka reträtten genom att åberopa att varje slags arbete som rimligen kan anses motiverat ur arbetsmarknadssynpunkt skall kunna användas som beredskapsarbete. Det har verkligen blivit en djupdykning i arkiven, och den grund på vilken inrikesministern står är tydligen ett beslut av 1940 års riksdag, enligt vilket man skulle övergå till systemet med statskommunala beredskapsarbeten och enligt vilket man slog fast att varje slag av arbete då kunde utnyttjas.

Det har förflutit en lång tid sedan 1940. Då rådde andra förhållanden, som inte alls är jämförbara med de nuvarande. Vi hade det just då påbörjade kriget, som inte kan anses ha någon som helst beröring med de diskussioner om lokaliseringpolitiken som förs 1964. På mig gör det närmast ett löjeväckande intryck att inrikesministern, för att undvika att lämna en mer fullständig redogörelse för själva orsakerna till att riksdagens såvitt jag förstår uttalade mening frångås, söker stödja sig på ett riksdagsbeslut som fattades för nära 25 år sedan.

Det här är inrikesministerns första formella försvarslinje. Den andra är litet mera komplicerad, men den finns där.

I interpellationssvaret åberopar inrikesministern också ett yttrande av arbetsmarknadsstyrelsen, som styrelsen avgav i våras över motioner som då väcktes om särskilda statliga bidrag till uppförande av industrilokaler bl. a. i Norrland. Enligt detta yttrande skulle arbetsmarknadsstyrelsen den 8 februari förra året ha diskuterat möjligheterna att inom ramen för de resurser — jag betonar resurser — och befogenheter som styrelsen ägde ge stöd till kommuner för uppförande av lokaler för industriändamål under förutsättning att

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

kommunerna engagerade sig i bebyggelsen.

Det är självfallet riktigt återgivet i interpellationssvaret vad arbetsmarknadsstyrelsen har skrivit. Men jag tror att bakom denna något flytande formulering låg något annat. Enligt ordalagen gällde det ett försök från arbetsmarknadsstyrelsen att sysselsätta äldre, lokalt bundna byggarbetare i särskilda byggarbeten. Det var alltså inte främst fråga om ett företag i lokaliseringssyfte.

Men verkligheten blev helt annan. De arbeten som sattes i gång under 1963 har blivit av en annan typ. I statsverkspropositionen i år, som inrikesministern inte refererade till, sägs det klart ut att det här är fråga om en *ny* form av beredskapsarbeten i lokaliseringssyfte. Det sägs att det var ett *försök* att som statskommunala beredskapsarbeten uppföra ett antal industrilokaler i Norrland. Det var ett *försök* som sedan visade sig gå utöver de resurser som stod till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande. Inrikesministern har i årets statsverksproposition ansett att denna *försöksverksamhet* bör fortsätta tills vidare i avvaktan på mera generella riktlinjer som skall grundas på förslag som kommittén för näringslivets lokalisering lagt fram.

Hur man än vrider och vänder på detta problem, herr talman, kommer man inte ifrån att detta är en ny verksamhet, försöksvis bedriven, en verksamhet som dessutom gått över de resurser och — jag skulle nog vilja påstå det med hänsyn till bankoutsiktets uttalande — de befogenheter som har förelagat här för den verkställande myndigheten.

Det har alltså helt enkelt varit fråga om sådan verksamhet som bankoutsiktet och riksdagen 1963 ansåg att man skulle pröva i samband med riksdagens ställningstagande i de förslag som kommittén för näringslivets lokalisering kom fram med. Det har också

mycket riktigt visat sig sedan att lokaliseringskommittén lagt fram förslag som så gott som helt överensstämmer med denna försöksvis bedrivna verksamhet.

Jag har självfallet inte något emot att en verksamhet av denna art bedrivs, men man måste reagera mycket starkt när verksamheten dras i gång utan att riksdagen fått pröva den i belysning av andra lokaliseringspolitiska åtgärder och fastställa de riktlinjer för lokaliseringspolitiken som vi skall få behandla nu under våren eller nästa år eller när det nu kan bli. Jag har inte heller någonting emot verksamheten under förutsättning att den inte rubbar konkurrensläget mellan olika företag. Det finns naturligtvis en risk att bidrag av denna art även vid en noggrann bedömning från den bidragsgivande myndighetens sida kan leda till att man sätter i gång icke lönsam produktion, en produktion som kanske en kort tid efteråt måste läggas ner, och det är ju till stor skada för den ort som blir utsatt för ett sådant försök.

Därför hade det varit ännu viktigare att riksdagen fått pröva denna bidragsmetod, innan regeringen tillät att man gjorde av med 40 miljoner kronor för ändamålet.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag har självfallet med största intresse lyssnat till herr Holmbergs inlägg och har därvid funnit att han använder den gamla taktiken att gå till anfall såsom varande det bästa försvaret. Ty vad är det som herr Holmberg gör? Jo, han har begärt att få framställa en interpellation i vilken han säger att regeringen har bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att utge subventioner, d. v. s. att utbetala medel, för byggande av industrilokaler.

Det är alltså den första frågan, och där stannar herr Holmberg upp. Sedan säger han att vi i efterhand begär att

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

få detta godkänt. Han påstår att vi inte tagit någon hänsyn till det som riksdagen beslutat. I själva frågeklämman tar herr Holmberg upp problemet lite anorlunda, men utgår ifrån att regeringen bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen när han säger: Vad är det som gör att regeringen beslutat frågå riksdagens under 1963 uttalade mening?

Vad är då naturligare än att jag börjar från grunden för att fastställa på vilket underlag arbetsmarknadsstyrelsen fattar sitt beslut, alldenstund regeringen inte haft anledning att pröva frågan om ett sådant bemyndigande åt arbetsmarknadsstyrelsen? Arbetsmarknadsstyrelsen har inte begärt något sådant bemyndigande, och regeringen har inte haft anledning att pröva frågan och har sålunda inte tagit ställning till den. Det är en konstruktion som herr Holmberg gör och som han bygger upp hela sitt resonemang på.

Under sådana omständigheter har jag ansett rimligt att redovisa på vilka formella grunder arbetsmarknadsstyrelsen in pleno den 8 februari 1963 beslutade om en aktivisering av lokaliseringspolitiken genom att medge kommuner bidrag till byggande av industrilokaler. Att detta måste innebära en djupdykning ner i de beslut som riksdagen tidigare fattat är väl självfallet. Jag hade redovisat dem, om de så varit 50 år gamla. Det spelar i sammanhanget ingen roll, ty det är på det underlaget som dessa åtgärder bygger. Det går alltså inte, herr Holmberg, att komma bort från detta.

Jag redovisade alltså i mitt svar den formella förutsättningen och säger att arbetsmarknadsstyrelsen äger att besluta i dessa angelägenheter.

Jag redovisade vidare att man började år 1945 med bidrag till ett par industribyggen. Det var det första året. Man beslutade om ytterligare ett projekt i mitten på 1950-talet. När Valdemarsvik var aktuellt beslutade arbets-

marknadsstyrelsen om statsbidrag till industrilokaler. Arbetsmarknadsstyrelsen har beviljat sådana bidrag när det gällt industrilokaler i Oskarshamn för att klara upp de svårigheter som man hade där, och arbetsmarknadsstyrelsen har under tiden februari—juni 1963 i ett tiotal fall beslutat om statsbidrag om sammanlagt ungefär fyra och en halv miljoner kronor till industrier som ger sysselsättning åt cirka 275 anställda.

Regeringen har inte, herr Holmberg, begärt att riksdagen skall ta ställning till dessa anslag som arbetsmarknadsstyrelsen på detta sätt beviljat, vare sig när det gäller oskarshamnsföretaget eller när det gäller det tiotal företag om vilka arbetsmarknadsstyrelsen beslutade under februari—juni 1963. Vi har inte haft anledning till det, eftersom arbetsmarknadsstyrelsen har befogenhet att bevilja dessa bidrag.

När jag redovisar detta material framgår det väl rätt klart att herr Holmberg har råkat vilse. Underlaget för hans interpellation och för hans framstöt har tydligen fallit bort. Han går därför över till problemen om den aktiva lokaliseringspolitiken. Han startar med att säga att jag i mitt svar inte talat något om behovet av en aktiv lokaliseringspolitik trots att denna sak är så förfärligt angelägen. Ja, det är den, herr Holmberg, och jag förstår också varför han nu går fram med just denna fråga först. Jag förstår det mer än väl. Han har ju tillsammans med herr Per Petersson i denna kammare motionerat just om uppförande av industribyggnader som statskommunalt beredskapsarbete. Jag har tittat flera gånger och slagit i riksdagskalendern för att se efter om det finns någon annan ledamot som heter Yngve Holmberg i riksdagen och som lämnat in denna motion, men jag kan inte finna att det gör det. Jag antar därför att det är vår riksdagskamrat här som också har ställt interpellationen. Han säger att han helt delar den uppfattning som departementschefen,

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

d. v. s. inrikesministern, företräder i detta avseende — det är på en punkt han har en avvikande mening, nämligen då det gäller att bevilja medel för sådant ändamål till annan än kommun. Han föreslår nämligen i motionen att sådant statsbidrag inte skall beviljas bara kommun utan även kunna lämnas direkt till industriföretag. Jag förmodar att riksdagen får pröva den frågan och skall därför inte göra något uttalande alls därom.

I motionen uttalar herr Holmberg samtidigt sin tillfredsställelse över att riksdagen beredes tillfälle yttra sig över åtgärderna innan de genomföres. Han säger att detta var, som bekant, inte förhållandet beträffande de medel som använts för samma ändamål under budgetåret 1963/64. På denna punkt gör han alltså en liten parentes, men i övrigt säger han att vi är överens.

Till yttermera visso säger herr Holmberg att om riksdagen skulle godta dels regeringens förslag, som inrikesdepartementet presenterat, dels det av honom framförda tilläggsförslaget, får man möjligheter på det sättet till en försöksverksamhet som kan vara av värde vid bedömningen av lokaliseringsutredningens förslag. Precis samma sak har vi skrivit om användandet av de 40 miljoner kronorna. Jag är synnerligen tacksam för att herr Holmberg läst vad vi har skrivit, för att han helt ställt sig bakom detta och för att han drar samma slutsatser som vi, nämligen att om riksdagen godtar förslaget om att fortsätta denna verksamhet får vi tillfälle att pröva precis vad vi önskar och att vinna erfarenheter för lokaliseringspolitikens uppbyggnad. Men när herr Holmberg säger att mitt svar är ett försök till reträtt, skulle jag vilja fråga: Hur skall herr Holmbergs framtöt i lokaliseringspolitiska avseenden med försöksverksamhet betecknas om inte som ett försök till reträtt från den fråga om användningen av dessa medel som han ställt till mig?

Jag upprepar att när frågan om lokaliseringspolitiken i fjol fördes fram till riksdagen genom centerpartiets motion, vände man sig till arbetsmarknadsstyrelsen, som lämnade den redovisning jag här läst upp. I den såges att arbetsmarknadsstyrelsen i februari månad i fjol beslöt — och det hade styrelsen rätt till — att använda pengar för industribyggen efter vissa grunder. Då hade bankoutskottet att överväga det yttrande som arbetsmarknadsstyrelsen inkommit med, av vilket framgick att styrelsen utträttat precis detsamma som nu föreslås i motionen. Hade bankoutskottet i det ögonblicket reagerat mot detta, hade det väl så gjort i sitt uttalande. Huvudmotivet för motionen var ju inte denna industribyggnad utan en långsytande utredning innebärande en kartläggning av hela vår arbetsmarknadspolitik och de ekonomiska stödåtgärderna. Med anledning av detta säger arbetsmarknadsstyrelsen att det görs en rad av utredningar som ger oss det underlag vi behöver för en sådan bedömning.

Herr Holmberg bestrider inte heller att arbetsmarknadsstyrelsen haft den formella rätten att fatta det beslut som arbetsmarknadsstyrelsen gjort. Riksdagen har inte haft någonting däremot när riksdagen behandlat motionen och tagit del av arbetsmarknadsstyrelsens remissyttrande. Regeringen har inte heller haft det — det skall jag villigt erkänna. Regeringen har under hand underrättats om att dessa åtgärder vidtagits genom att regeringen fått ta del av det protokoll som förelegat från arbetsmarknadsstyrelsens sammanträde. Det är klart att regeringen, om den funnit anledning därtill, hade kunnat ingripa och stoppa denna verksamhet, men regeringen har inte gjort denna erinran, och varför skulle den göra det? Det är möjligt att herr Holmberg på denna punkt vill ta upp en diskussion. Jag vill då bara säga att arbetsmarknadspolitiken med tanke på de bekymmer som

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

föreligger i dag i fråga om sysselsättningsmöjligheterna och omflyttningen av arbetskraft, har varit aktiv och i första hand inriktat sig på rörelsestimulerande åtgärder för att befrämja omflyttningen och att anordnandet av beredskapsarbeten varit andra åtgärder som har vidtagits. Det har gällt beredskapsarbeten till betydande belopp, under de senaste åren flera hundra miljoner kronor, av vilka huvudparten har använts i Norrland. Detta är rimligt, därför att sysselsättningsförhållandena däruppe har givit anledning till en sådan aktivitet.

Nu har ju uppkommit frågan, om beredskapsarbetena skulle kunna få en annan karaktär, om de skulle kunna få den karaktären att de befrämjar en lokalisering av företag, bevarande av befintliga företag och möjligheter att få till stånd nya företag för att på det sättet bereda sysselsättning åt den arbetskraft som friställes inte minst i jordbruk och skogsbruk — och det är ju detta man försöker sig på.

Jag har tillåtit mig att i ett föredrag framhålla att de åtgärder, som arbetsmarknadsstyrelsen vidtog, ju skett i nära kontakt med den lokaliseringstudning som pågått. Man har vetat ungefär vilket resultat lokaliseringstudningen skulle komma till, men med hänsyn till de besvärligheter som har förelegat uppe i Norrland har man ansett det vara rimligt att gå före lokaliseringstudningens förslag, men — som jag sade — i nära anslutning till desamma. Detta är i och för sig inte så märkvärdigt. Regeringen fick ju anledning att på ett annat område hos fjolårets riksdag begära ett bemyndigande att få använda investeringsfondmedel i lokaliseringspolitiskt syfte — även detta i huvudsak i våra norrländska län. Detta förslag godtog riksdagen. De är klart att detta var ett sätt att gå före lokaliseringstudningen och de överväganden, som skulle ske i anslutning till dess be-

tänkande och så småningom de förslag som skulle läggas fram, men vi var överens om att detta var så angeläget att vi inte kunde vänta. På samma sätt har det förhållit sig med arbetsmarknadsstyrelsen. Styrelsen har ansett uppgiften så angelägen att vi måste försöka med en aktivare lokaliseringspolitik och att vi måste stimulera till att bygga upp nya företag — och det är också det som skett.

Man kan fråga sig, varför vi nu inför riksdagen redovisar de åtgärder som arbetsmarknadsstyrelsen vidtagit. Anledningen härtill är att vi som regel till varje riksdag lämnar en redovisning över hur beredskapsmedlen använts och att vi vill få bestämt omfattningen av de anslag som skall användas för den form av beredskapsarbeten, som utföres med hjälp av statsbidrag till byggande av industrilokaler. Vad beträffar den formella grunden för arbetsmarknadsstyrelsen att använda medlen kan det sägas att styrelsen teoretiskt under alla omständigheter kan begagna sig av de 300 miljonerna kronor uteslutande för sådana uppgifter. Här föreslås nu att man bestämmer en ram för användningen av statsbidrag till dessa uppgifter, och då föreslås för ändamålet 40 miljoner kronor för det kommande budgetåret. Vi menar också att om riksdagen skall fatta ett beslut för det kommande budgetåret, är det rimligt att riksdagen säger något om den ram för medelsanvändningen som skall fastställas under det innevarande budgetåret. Det är inte så, herr Holmberg, att dessa 40 miljoner kronor är använda. Enligt uppgift från arbetsmarknadsstyrelsen har hittills beviljats anslag mellan 25 och 30 miljoner kronor; jag kan inte nämna den exakta summan som i dag är aktuell, men vid årsskiftet utgjorde summan c:a 25 miljoner kronor. Den övriga delen av beloppet kommer att användas under det halvår som ligger framför oss.

Riksdagen har ju naturligtvis till-

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

fälle att säga att den inte vill vara med om denna form av beredskapsarbeten, och i så fall får det göras en ändring av gällande bestämmelser, vilket ju både regeringen och arbetsmarknadsstyrelsen får finna sig i. Men om så inte sker, kommer ju denna metodik att användas tills vidare. Vi överväger frågan om lokaliseringpolitiken och den utformning av den som skall komma under riksdagens prövning. Eftersom vi anmält en proposition om lokaliseringpolitiken — att om möjligt framläggas under maj månad — tyckte jag inte att det var nödvändigt att upprepa detta i interpellationssvaret. Det har ju redan anmåtts i riksdagen, och vi arbetar på denna proposition. Vi skall försöka att klara det till vårriksdagen, men kan vi det inte, kommer vi att försöka få propositionen färdig till höstriksdagen. Det är det besked vi tidigare lämnat, och jag tycker därför inte att det var så märkvärdigt att det behövde tas upp här i mitt interpellationssvar.

Jag har, herr Holmberg — sedan jag läst herr Holmbergs motion — närmast uppfattat framställandet av interpellationen på det sättet, att herr Holmberg har handlat först och tänkt sedan. Det är alltid bra att tänka först och handla sedan.

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! Det var många ord det här, men det fanns kanske ett och annat att ta fasta på och det var det uttryck, som inrikesministern använde, nämligen »vi kunde inte vänta». Det är där kärnpunkten ligger. »Regeringen kunde inte vänta, arbetsmarknadsstyrelsen kunde inte vänta, man kunde inte vänta på att finna sig i det beslut som riksdagen hade fattat». Nu var det på det sättet att denna fråga behandlades under våren 1963. Om nu arbetsmarknadsstyrelsen, som tydligen är den pådrivande kraften i detta fall,

till varje pris vill ha fram en verksamhet av denna art — det är mycket möjligt att styrelsen känner till vad kommittén för näringslivets lokalisering sysslade med — varför tog då inte inrikesministern fram denna fråga och presenterade denna försöksverksamhet för riksdagen på ungefär samma sätt som inrikesministern nu gör i propositionen till årets riksdag? Nu försöker inrikesministern slingra sig undan detta genom att bara säga att arbetsmarknadsstyrelsen inte behövde något bemyndigande och att arbetsmarknadsstyrelsen inte begärt något bemyndigande. Nej, det är mycket troligt att arbetsmarknadsstyrelsen inte begärt det, men jag tycker att det verkar ganska otroligt att varken arbetsmarknadsstyrelsen eller regeringen skulle noggrant läsa riksdagstrycket. Jag tror, herr inrikesminister, att det inte är jag som kommit vilse. Jag har utgått från vad som står i det officiella riksdagstrycket och den behandling som denna fråga fick i april månad 1963.

Vi bör fortfarande ha kvar det systemet att de uttalanden som riksdagen gör även på verkställighetsplanet skall i mån av förmåga följas upp av regeringen. Vad som har inträffat är att inrikesministern — sedan inrikesministern stod inför fullbordat faktum från arbetsmarknadsstyrelsens sida — har gripits av dåligt samvete. Inrikesministern fann tydligen att visserligen inte 40 miljoner kronor utan 25—30 miljoner kronor hade använts, och det var litet för mycket. Han fann att kommittén för näringslivets lokalisering skulle komma med liknande förslag och han kanske fann — vid närmare studium av frågan — att riksdagen dock hade uttalat att verksamhet av denna art inte före riksdagens prövning av de allmänna lokaliseringspolitiska riktlinjerna borde genomföras. Resultatet av denna tankeverksamhet måste ha blivit den i och för sig riktiga

**Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala bered-
skapsarbeten**

presentationen av ärendet i årets statsverksproposition.

Min motion, herr inrikesminister, har inte knutit an till vad som faktiskt skett utan till presentationen av ärendet i årets statsverksproposition. I motionen har jag en speciell mening, som jag självfallet fortfarande håller fast vid, nämligen den att verksamhet av denna art inte bör vara monopoliserad till kommunerna utan även komma företag till godo, därför att större och mindre företag — framför allt större företag — har bättre förutsättningar än kommunerna att bedöma lönsamheten på längre sikt av industriell verksamhet.

Herr talman, det finns inte anledning att ytterligare gå in på detta ämne. Jag har förklarat mitt ställningstagande. Jag anser fortfarande att inrikesministern och regeringen har förbigått riksdagen och att det hade varit riktigare att orsakerna här till angetts. Jag vill sluta min kommentar till herr inrikesministerns anförande med att säga att det finns bara en Holmberg i denna kammare men att jag har en känsla av att det finns två inrikesdepartement, ett alldeles i närheten och ett på Kungsholmen, samt att det i speciella frågor kanske t. o. m. finns två inrikesministrar.

Herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Det förhåller sig inte på det sättet, herr Holmberg, att regeringen har förbigått riksdagen. Herr Holmberg bortser från de faktiska data som föreligger. De motioner i ämnet, som några centerpartistiska riksdagsmän väckte 1963, avgavs självfallet i början av året. Riksdagsbeslutet i anledning av motionerna fattades i april månad. Den 8 februari beslöt arbetsmarknadsstyrelsen vidtaga de åtgärder som innefattade en aktivare lokaliseringspolitik för de norrländska länen genom användande av denna statsbi-

dragsform. Det första bidragsärendet behandlades vid den tidpunkten och medel beviljades. Det är således efter det att arbetsmarknadsstyrelsen satt denna verksamhet i system som riksdagen behandlade motionerna. Och dessa motioner — jag upprepar det — innehöll inte enbart förslag om liknande subventioner, utan motionerna syftade till en utredning av frågan om arbetsmarknadspolitiska åtgärder i allmänhet och härmed förbundna ekonomiska insatser.

Herr Holmberg har lika fel, då han gör gällande att jag skulle ha funnit att arbetsmarknadsstyrelsen använder 25—30 miljoner kronor och därför lägger fram ett förslag om 40 miljoner kronor. I september månad är fjol, då vi behandlade dessa ting i petitasammanhang, hade arbetsmarknadsstyrelsen möjligtvis använt omkring 10 miljoner kronor.

Det är således inte för att i efterhand få en sanktion av vad som hittills har gjorts utan det är — som jag framhöll i tidigare anförande — för att få fastställd den ram, inom vilken man skulle hålla sig när det gällde användningen av sysselsättningsmedel för dessa uppgifter, som frågan presenteras i statsverkspropositionen.

Om vi i princip är överens om att denna verksamhet bör fortsätta, om herr Holmberg inte bestrider att arbetsmarknadsstyrelsen har formell rätt att använda dessa medel på sätt som skett, vad är det då herr Holmberg vill i detta sammanhang?

Herr **NILSSON, HJALMAR**, (s):

Herr talman! Det är en ganska intressant fråga som herr Holmberg här har tagit upp, nämligen den huruvida arbetsmarknadsstyrelsen eller inrikesministern har begått ett fel. Jag hade nog ungefär samma uppfattning som inrikesministern när jag i fjol läste utlåtandet från bankoutskottet, men fråga

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

är väl om inte konstitutionsutskottet i så fall får pröva huruvida inrikesministern begått ett fel eller inte.

Jag har fastnat för herr Holmbergs motion. Den är även undertecknad av herr Per Petersson. Eftersom jag något har sysslat med statskommunala beredskapsarbeten, har denna motion förväntat mig i högsta grad, ty vad innebär statskommunala beredskapsarbeten annat än att stat och kommun gemensamt satsar pengar för att bekämpa arbetslöshet. Denna motion utmynnar i att man skulle låta privata företag utföra statskommunala beredskapsarbeten. Jag förstår inte hur det skulle kunna vara möjligt. Hade det inte varit bättre om herr Holmberg motionerat om att man borde fullfölja lokaliseringens förslag på denna punkt, vilka innebär ett delvis generellt stöd åt lokaliseringföretag här i landet.

Det var, herr talman, några andra ting i herr Holmbergs inlägg, som föranledde mig att begära ordet. Han yttrade för det första att man borde se till att man inte rubbar konkurrensläget mellan företagen och för det andra att man inte bör starta en produktion som inte blir lönsam och som sedermera måste läggas ner. Jag vet inte om det här bara är allmänna talesätt från herr Holmbergs sida — de överensstämmer delvis med yttranden från Industrieförbundets sida — eller om hans anförande i denna del bottnar i en häpnadsväckande okunnighet om hur dessa ärenden handlägges av kommunerna och arbetsmarknadsstyrelsen. Jag tar mig därför friheten, herr talman, att något beröra hur man verkligen går till väga när man skall utnyttja de pengar, som arbetsmarknadsstyrelsen har till sitt förfogande för att skapa sysselsättning inom områden där det råder arbetslöshet.

För det första har kommunen och vederbörande företagare mycket långa diskussioner och överläggningar om förutsättningarna för företaget. För det

andra kopplas företagareföreningen in, och blir det fråga om en statlig kreditgaranti kommer också kommerskollegium in i bilden. Dessutom utredes ärendet inom arbetsmarknadsstyrelsens tekniska, juridiska och lokaliseringsbyråer. När ärendet sålunda skall avgöras av arbetsmarknadsstyrelsen har man hela finansieringsplanen klar, man har marknadsförutsättningarna utredda om vederbörande industri skall kunna fylla sin uppgift och fortsätta sin verksamhet och man har undersökt alla tänkbara förutsättningar för industrieföretaget, innan styrelsen över huvud taget beviljar några medel till kommunal verksamhet på detta område.

Med hänsyn till de grundliga undersökningar som företas på detta område kan inte konkurrensläget rubbas för övrig industri. Dessutom kan man nog säga att det i regel uppstår en lönsam produktion efter alla undersökningar som gjorts innan industrieföretaget kommer till stånd.

Jag yttrade i remissdebatten i denna kammare, att dessa åtgärder har varit till glädje för många här i landet, inte bara för företagare och kommuner utan också för arbetslösa människor, som härigenom över huvud taget kunnat få en sysselsättning. Enligt min mening är det bättre att vi i samverkan försöker lösa dessa frågor för människorna ute i landet än att försöka bromsa de åtgärder det här gäller.

Häri instämde herr *Svensson, Rikard*, (s).

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! Jag skall inte bemöta det patetiska anförande som herr Nilsson nu höll. Jag är själv kanske inte så övertygad om att långvarig administrativ och tungrodd behandling av dessa ärenden ger full säkerhet och trygghet för framtiden beträffande företagets lönsamhet. Jag vill dock säga, att mitt uttalande om både konkurrensförhål-

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

lande och lönsamhet är betingat av att man måste ha lönsamhet för att arbetstagaren skall kunna få trygghet. På denna punkt tror jag därför inte att herr Nilsson och jag på något sätt har skilda meningar.

Jag vill bara fästa uppmärksamheten på en mening som herr inrikesministern slutade sitt anförande med. Herr inrikesministern hänvisade till riksdagsbeslutet i april föregående år och ville väl därmed göra gällande att det hela var klart från både riksdagens och regeringens sida. Då regleringsbrev utfärdades den 5 juni 1963 hade likväl regeringen möjlighet att tillgodose det önskemål som riksdagen hade gett uttryck för i samband med behandlingen av dessa motioner i april inom bankoutskottet. Att så inte skedde kan bero på ett misstag eller på en tillfällighet eller på att verksamheten inom arbetsmarknadsstyrelsen går så fort att inrikesministeriet inte hinner med. Formellt hade troligtvis inrikesministern möjlighet att ingripa under våren. Det är det som hela den frågan nu gäller, inte frågan om lämpligheten av att driva en verksamhet av denna art.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Under remissdebatten för cirka 14 dagar sedan tillät jag mig säga följande om dessa ting: »Anslagen till beredskapsarbeten ökar med 92 miljoner kronor, och därvidlag har vi särskild anledning att uppmärksamma en sak. Det har diskuterats om anslaget till industribyggnader, och i varje fall vi i Norrland är mycket glada över anslaget på 40 miljoner kronor. För egen del skulle jag emellertid nog gärna se att det hade kunnat ökas med ytterligare något tiotal miljoner kronor. Med den noggranna prövning som sker i fråga om dessa industrihus satsar man ju i regel på redan befintliga företag som har visat sig livsdugliga och som har möjligheter att fortsätta sin rörelse.

Just sådana företag har ju den allra största betydelse för framtiden. Från vår sida vill vi starkt poängtera att vi är särskilt intresserade av denna utveckling.» När jag, herr talman, talar om »från vår sida» kan jag nog för en gångs skull säga att vi politiskt sett är så gott som helt eniga i Norrland på denna punkt. Jag har talat med centerpartister, folkpartister och högermän. De har precis samma uppfattning som jag. Det gläder mig naturligtvis. När man nu får höra här andra tongångar från stockholmsbänken, skulle jag vilja råda herr Holmberg att först tala med sina partivänner från Norrland om denna sak.

Herr talman, jag har ju varit med ganska länge. En liknande diskussion förekom för 32 år sedan med dåvarande högerpartisekreteraren. Det gällde då Seskarö. Det är egendomligt att höra hur tongångarna från den debatten nu kommer igen. Jag trodde att vi hade fått en ny höger, men det visade sig att det var fel, vilket är att beklaga.

Om beloppen som bör användas för dessa industribyggen vill jag bara säga att efter mitt yttrande i remissdebatten har det väckts en motion om att vi skulle öka anslagsramen med tio miljoner kronor. Jag hoppas att de flesta av kammarens ledamöter vill biträda detta förslag.

Jag tillät mig också, herr talman, att i remissdebatten yttra bl. a. följande: »Det krigshärjade England med en högerregering har på många orter med arbetslöshet kunnat anlägga statliga industriföretag, likaså Italien, Frankrike, Holland och Norge. Det relativt rika Sverige bör ha möjligheter att beträda samma väg.»

Herr talman! Jag uppskattar mycket dessa industrihus, men jag måste nog säga att vad som hittills har gjorts bara är en början. Vi måste vandra den väg som en rad andra länder har fått gå.

När herr Holmberg frågar varför vi

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

inte överlämnar detta åt företagen själva i stället för åt kommunerna, vill jag erinra om att gjorda utredningar har visat att när en industri startas i en kommun — det må vara vilken kommun som helst — så får kommunen satsa ungefär lika mycket pengar på serviceanordningar, skolor och mycket annat. Detta om något visar väl att kommunerna här har ett stort ansvar oavsett vem som satsar pengarna för dessa byggen. När det nu alltså ligger till på det sättet, att kommunerna i samband med sådana företag måste bedöma sina egna möjligheter att satsa erforderliga pengar, kan jag för min del inte anse att man nu handlat fel utan tycker tvärtom att man handlat alldeles riktigt.

Herr talman! Jag hoppas att vi skall kunna fortsätta den väg som arbetsmarknadsstyrelsen och inrikesministern har slagit in på.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i striden mellan inrikesministern och interpellanten, lika litet som jag kommer att i diskussionen ta upp ansvarighetsfrågan, som får behandlas i ett annat sammanhang. Jag vill bara, herr talman, starkt understryka att lokaliseringsutredningen vid bedömning av frågan huruvida statligt stöd åt byggnade över huvud taget bör lämnas har tillmätt denna sak en utomordentligt stor betydelse. Därigenom får företagen nämligen en ordentlig hjälp redan från början. Man löser på det sättet mycket intrikata problem såsom exempelvis avskrivningsproblemet. Jag tror att detta är en väg som är att rekommendera. Därmed har jag dock inte i det enskilda fallet tagit ställning till den politik som regeringen i detta sammanhang har bedrivit.

Det skulle fägra mig — eftersom diskussionen har rört sig om vad som egentligen har skett — att få nämna några exempel. Jag har införskaffat

uppgifter på vad som har gjorts med dessa pengar. Låt mig ta några exempel på dessa byggen: vad de kostat, var de är belägna och vem som är ägare till respektive anläggning.

I Bollnäs har det byggts exempelvis hantverkshus för en beräknad kostnad av 790 000 kronor. Statsbidrag har utgått med 50 procent. Huvudman är Bollnäs stad, ägare är också Bollnäs stad.

I ett annat fall har en fabriksbyggnad för tillverkning av släpvagnar uppförts i Kilafors. Det rör sig om en beräknad byggnadskostnad av 1,2 miljon. I detta fall är Hanebo kommun huvudman för verksamheten, men företaget äges av Kilafors industri AB.

Vidare har byggts potatislagerhus vid Sikås station för 610 000 kronor. 50 procent statsbidrag har utgått även här. Huvudman är Hammerdals kommun. Ytterligare har uppförts ett potatislagerhus, verkstad m. m. i Östersunds stad. På en annan plats har man uppfört en lagerbyggnad för ost. I sistnämnda fall är det Lantmännens centralförening som är ägare av anläggningen.

Det är alldeles uppenbart att stödet inte endast varit en hjälp i sysselsättningshänseende just för dem som uppfört anläggningarna, utan att det också har betytt en väsentlig hjälp åt de företag som i fortsättningen skall driva anläggningarna för att skapa sysselsättningsmöjligheter på orten. Det är där jag vill lägga tyngdpunkten. Det är också denna sida av saken som varit avgörande för lokaliseringsutredningen. Man har där redan från början velat eliminera det handikapp som en lokalisering oftast är förenad med vid den fortsatta driften på orten av detta slag av företag.

Stöd har även lämnats till verkstadsbyggnader för småindustrier, till lokaler för båtindustri och träförädling, för maskinindustri, för industri- och hantverkshus o. s. v. Jag vill gärna erinra om, herr talman, att önskemålet att kun-

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

na lämna hjälp till företagare att uppföra erforderliga anläggningar faktiskt har stått på motionsprogrammet i många år i detta hus. Själv är jag på den punkten så till vida bunden, att jag burit fram motioner flera gånger när det gällt att få till stånd möjligheter för exempelvis kommuner att lämna bidrag till hantverkshus, småindustrihus o. s. v. och även enskilda företags byggenkap. Det är för mig ytterligt angeläget att understryka att lokaliseringsutredningen haft för ögonen att åstadkomma något som har bestående värde och att sålunda lämna ett avgörande stöd till den enskilda företagsamheten.

Herr HOLMBERG (h):

Herr talman! Jag har inte tänkt replikera herr Näsström. Jag inskränker mig därför till att konstatera att herr Näsström måste gå så långt tillbaka i tiden som 32 år, medan inrikesministern nöjer sig med 25 år. För min del vill jag hålla mig till nuet och i synnerhet framtiden när det gäller lokaliseringsfrågor.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Får jag svara herr Holmberg, att jag kanske kan kvittera denna vänlighet med att erinra om att det var vid ett offentligt möte som högers dåvarande partisekreterare framförde just detta problem. Jag frågade honom — då gällde det Seskarö — hur vi skulle göra med de egnahem som arbetarna hade där. Jag fick inget svar på min fråga. Då frågade jag: »Hur skall vi göra med arbetarna?» Det kom inget svar på den frågan heller. Detta tycks vara modellen på den kanten fortfarande.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag skall inte gå tillbaka så långt i tiden; jag skall bara gå

tillbaka till den interpellation som herr Holmberg har framställt och redovisa vad som egentligen har förekommit i frågan. Jag skall göra det genom att läsa upp ett avsnitt som kan betraktas som en sammanfattning. Herr Holmberg redovisar att vi i årets statsverksproposition har begärt riksdagens ställningstagande till det anslag vi nu diskuterar och till användningen av det också för industribyggande. Men så säger herr Holmberg:

»Vad som skett synes sålunda vara följande. Riksdagen avslår ett förslag som syftar till ökade subventioner för uppförande av industribyggnader i lokaliseringspolitiskt syfte i avvaktan på lokaliseringsutredningens betänkande. Ungefär samtidigt bemyndigar regeringen arbetsmarknadsstyrelsen att utgiva dylika subventioner. I efterhand begär nu regeringen att riksdagen skall anslå medel för ifrågavarande ändamål. Någon hänsyn till riksdagens beslut har sålunda icke tagits.»

Detta är alltså en direkt anklagelse mot regeringen. Man säger att regeringen bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att utgiva dylika subventioner.

Jag har sagt att arbetsmarknadsstyrelsen *icke* har begärt något sådant bemyndigande. Regeringen har inte haft anledning att bevilja något sådant bemyndigande därför att arbetsmarknadsstyrelsen har formell rätt att använda medel på det sätt som den har gjort enligt beslut av den 8 februari 1963. Herr Holmberg bestrider inte denna rätt för arbetsmarknadsstyrelsen men säger fortfarande att arbetsmarknadsstyrelsen har överträtt sina befogenheter. Herr Holmberg vill inte dra konsekvenserna av sitt medgivande att styrelsen äger denna formella rätt, att regeringen inte har gett det bemyndigande som han skriver om i sin interpellation. Han har inte tillräckligt mycket kurage att stå upp och säga att han funnit — sedan vi nu lämnat en fullständig redovisning i frågan

Ang. statsbidrag till uppförande av industribyggnader som statskommunala beredskapsarbeten

— att han hade fel på dessa punkter. Han går tvärtom en annan väg och säger att han vill exakt detsamma som vi i fråga om en aktiv lokaliseringspolitik. Jag säger då, att när han nu tänker efter — sedan han först handlat — så visar det sig att hans tänkande hjälper honom fram till ungefär det resultat där vi nu står. Jag hälsar honom välkommen i detta avseende, men jag hade nog väntat att han åtminstone hade kunnat säga att han tagit miste i vissa avseenden.

Herr HOLMBERG (h):

Herr talman! Regeringen skall öva tillsyn över de statliga verken. Arbetsmarknadsstyrelsen sorterar under inrikesdepartementet. Det kan då med fog begäras att regeringen skall veta vad arbetsmarknadsstyrelsen gör. De befogenheter som arbetsmarknadsstyrelsen har bör också rimligtvis kunna inskränkas genom uttalanden från riksdagens sida. Min uppfattning är att riksdagen i våras gjorde ett uttalande som inskränkte arbetsmarknadsstyrelsens befogenheter. Detta har regeringen inte tagit hänsyn till, och det är det jag har velat få fram.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Låt mig bara konstatera att riksdagen inte har ändrat någonting i de formella förutsättningarna för arbetsmarknadsstyrelsen att handla på det sätt som den har gjort.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** anförde:

Jag ber att få lämna ett meddelande angående kammarens plenum onsdagen den 19 dennes. Arbetsplenum har nämnda dag i den preliminära planen utsatts till kl. 14.00. Med anledning av att Nordiska rådet sammanträder i första kammarens plenisal kl. 15.00 flyttas kammarens plenum till kl. 10.00.

Anmäldes och bordlades

dels Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade skrivelse nr 3, med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:ts av riksdagens skrivelser,

dels ock Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner:

nr 35, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.;

nr 37, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 4 mom. och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

nr 38, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 5 av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr andre vice talmannen avlämnade motioner:

nr 650, av herr *Åkesson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 31, angående försvarsgrensstabernas organisation m. m.;

nr 651, av herr *Jonasson*, och fru *Olsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 652, av herr *Kaijser*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 653, av herr *Peterson, Eric Gustaf*,

m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt nr 654, av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Jacobsson, Per*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 34, med förslag till lag angående ändring i lagen den 4 januari 1956 (nr 2) om socialhjälp, m. m.

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frå-

ga denna dag framställdes av fru *Segerstedt Wiberg (fp)* till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att säkerställa undervisningen i idé- och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.15.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 7 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne januari.

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet *EDENMAN*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fröken *Ljungbergs* den 15 januari framställda interpellation angående tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har fröken *Ljungberg* frågat *dels* om inom ecklesiastikdepartementet övervägts möjligheten av att genomförandet av det nya gymnasiet sker tidigast den 1 juli 1966, *dels* om jag vill upplysa om arten och omfattningen av de åtgärder, som vidtagits eller inom den närmaste

framtiden kommer att vidtagas för att förbereda gymnasiereformens ikraftträdande den 1 juli 1965 med särskild hänsyn till ett ev. överförande av huvudmannaskapet för det nya gymnasiet till primärkommunerna.

Gymnasieutredningen avlämnade sitt huvudbetänkande »Ett nytt gymnasium» i början av september föregående år. Det remissbehandlas f. n. parallellt med fackskoleutredningens betänkande »Fackskolan», vilket avlämnades ungefär en månad senare. För att ge remissinstanserna god tid vid övervägandet av de mycket omfattande spörsmål, som dessa båda utredningar behandlar, sattes remisstidens utgång till så sent som den 15 februari i år. Remissförfarandet är alltså ännu inte avslutat. Jag har följaktligen inte kunnat ta ställning till hur och i vilken takt reformarbetet bör bedrivas. Av det sagda framgår att arbetsläget tidsmässigt är sådant att fröken *Ljungbergs* frågor knappast nu låter sig besvara.

Det synes mig likväl av mera allmänna skäl angeläget att — närmast i anslutning till interpellantens andra frå-

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

gor — ge några synpunkter på hur myndigheterna måste planera sitt arbete för att de beslut, som ett reformförslag kan leda till, skall kunna effektueras på ett ändamålsenligt sätt. I det nu aktuella sammanhanget finner jag det exempelvis naturligt och nödvändigt, att skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning vidtar vissa förberedande åtgärder med anledning av fackskoleutredningens och gymnasieutredningens förslag.

Detta innebär självklart inte, att statsmakternas beslut föregrips utan tvärtom att man åstadkommer en handlingsberedskap inför olika beslutsalternativ, varigenom det blir möjligt att på ett tillfredsställande sätt genomföra beslutade reformer.

Konkreta sådana förberedelser utgör det arbete, som — enligt vad jag erfarit — påbörjats med inventering av lokal- och utrustningsbehov, och med överväganden om lärarfortbildningens omfattning och organisation — i detta senare fall i visst samarbete med lärarorganisationerna. Vidare har skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning på motsvarande sätt, som skedde inför beslutet om grundskolan, tillsatt en särskild läroplansgrupp för att överarbeta fackskoleutredningens och gymnasieutredningens förslag med hänsyn till bl. a. remissinstansernas synpunkter.

Vad särskilt gäller frågan om överförandet av huvudmannskapet för gymnasiet till primärkommunerna kommer givetvis tidpunkten för ett eventuellt sådant överförande att vara av betydelse för kommunerna bl. a. i samband med deras budgetarbete. Huruvida de kommunala myndigheterna vidtagit några åtgärder för att på denna punkt skaffa sig handlingsberedskap inför olika alternativ har jag mig emellertid inte bekant. De kommunala instansernas uppfattning i fråga om huvudmannskapet för gymnasiet kommer givetvis att framföras i remissvaren. Bl. a. på grundval härav får den

del av gymnasiereformen, som gäller huvudmannskapet, bedömas.

Tidpunkten för reformens ikraftträdande måste emellertid fixeras med hänsyn också till en rad andra omständigheter. Efterfrågan på fortsatt utbildning efter genomgången grundutbildning ökar som bekant snabbt. I motsvarande takt växer kraven på mer differentierade utbildningsmöjligheter. Sålunda svarar exempelvis inte nuvarande gymnasieorganisation på ett tillfredsställande sätt mot vare sig ungdomarnas önskemål eller samhällets behov av utbildade. Detta sammanhänger till en betydande del med att fackgymnasieutbildningen inte har tillnärmelsevis samma geografiska spridning som de allmänna gymnasierna. Gymnasieutredningens förslag till gymnasieorganisation avser bl. a. att ändra på detta förhållande.

Vidare måste man komma ihåg att en betydande skara ungdomar redan höstterminen 1962 började läsa enligt den nya läroplanen för grundskolan. Många av dessa — man torde böra räkna med omkring 3 000 — kommer att börja i gymnasium höstterminen 1965. För dem måste under alla omständigheter åtgärder vidtas då det nuvarande gymnasiets läroplaner ej är anpassade till grundskolans. Många skäl kan anföras för att man bör söka undvika den splittring av arbetsinsatserna som skulle bli följderna om dessa problem löstes genom åtgärder av ren övergångskaraktär; en splittring som ovillkorligen skulle få till följd att överförandet av den definitiva reformen ytterligare komplicerades.

Herr talman! Av vad jag anfört framgår att interpellantens frågor framställda vid en tidpunkt, då de i sin helhet inte kan besvaras. Först längre fram, när det också säkerligen omfattande remissmaterialet kan överblickas, kan ställning tas till tidsschemat för reformen. Jag har likväl funnit skäl att något uppehålla mig vid de spörsmål som beröres i interpellationen för att

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

få tillfälle att konstatera att reformen av gymnasiet och genomförandet i mer definitiva former av fackskolan är åtgärder, som hastar, och att därför vissa förberedelser under alla omständigheter är naturliga och angelägna.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på den interpellation, som jag med kammarens tillstånd riktade till honom den 15 januari i år.

Svaret kom mycket snabbt, alltför snabbt nödgas en riksdagsman för en gångs skull konstatera. Nej, säger statsrådet, frågorna är för tidigt väckta, »vid en tidpunkt då de i sin helhet inte kan besvaras». Utan att närmare gå in på frågan vem som var för snabb i vändningarna — den svarande eller frågeställaren — vill jag ändå säga något om tidpunkten för min interpellation. Den var inte godtyckligt vald från min sida.

Eftersom jag är väl underkunnig om att remisstiden för både gymnasieutredningens och fackskoleutredningens betänkanden utgår först den 15 februari i år, hade jag kanske inte räknat med att få ett svar förrän betydligt senare, då departementet hade börjat överblicka hur remissinstanserna sett på frågan om tidpunkten för gymnasiereformens genomförande. Jag ansåg emellertid att frågorna borde ställas tidigare, bland annat för att jag skulle kunna få ett så uttömmande svar som möjligt rörande *förberedelserna* för reformens genomförande.

Det jag nu sagt hindrar inte att jag är tacksam över att statsrådet, så gott det sig nu göra låter, har mödat sig med att ge mig ett så uttömmande svar som statsrådet ansett möjligt vid nuvarande tidpunkt.

Att döma av förteckningen över propositioner, avsedda att föreläggas 1964 års riksdag, har riksdagen inte att vänta någon proposition i vår rörande

gymnasiereformen, såvida inte någonting döljer sig under »Vissa organisationsfrågor rörande skolväsendet». Det håller jag inte för troligt, eftersom man svårigen kan bryta ut något, inte ens frågan om huvudmannaskapet, utan att ge riksdagen möjlighet att överblicka vad Kungl. Maj:ts kommande förslag i gymnasiefrågan i dess helhet kommer att innebära.

Jag förutsätter alltså att vi har en proposition att vänta tidigast till höstrikdagen. Vi har tyvärr erfarenhet av att reformbeslut har fattats utan att förutsättningarna för reformens genomförande varit tillgodosedda. Jag hoppas att det inte skall behöva bli fallet i fråga om gymnasiereformen.

Överförandet av huvudmannaskapet för gymnasierna från stat till kommun är en stor och viktig delfråga i utredningens förslag. Det är en stor fråga bland annat i samband med det kommunala budgetarbetet. Detta är tydligen statsrådet och jag överens om. Men statsrådet vill inte kännas vid något ansvar för den situation ett riksdagsbeslut i höst om reform från och med den 1 juli 1965 kan komma att försätta kommunerna i. Kommunernas budget skall ju fastställas före utgången av oktober då beslutet om utdebitering av kommunalskatt skall fattas. Jag behöver få en förklaring på vad statsrådet åsyftar med följande mening i sitt svar: »Huruvida de kommunala myndigheterna vidtagit några åtgärder för att på denna punkt skaffa sig handlingsberedskap inför olika alternativ har jag mig emellertid inte bekant.» Medger kommunallagen, menar herr statsrådet, att en kommun kan fatta alternativa beslut i budgetfrågor? Eller menar herr statsrådet, att kommunallagen tillåter kommunerna att reservera medel och besluta utdebitering av skatt för ändamål, varom beslut icke föreligger? Nej, situationen är väl den, att ett riksdagsbeslut i höst om kommunalt övertagande av huvudmannaskapet för samtliga gymnasier från och med den

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

1 juli 1965 försätter kommunerna i en ytterst besvärlig situation. För jag tyda statsrådets svar till mig så, att om remissyttrandena ger vid handen samma oro som jag här gett uttryck för, nämligen att nämnda tidpunkt för reformens genomförande är olyckligt vald, så kommer statsrådet också att beakta detta i sin propositionsskrivning?

Som det huvudsakliga skälet för ett genomförande av reformen från och med 1 juli 1965 anför statsrådet, liksom utredningen, att en betydande skara ungdomar — statsrådet räknar med omkring 3 000 — kommer att börja i gymnasium hösten 1965 efter att ha genomgått den nya grundskolan, och för dessa elever är det nuvarande gymnasiets läroplaner icke avpassade. Detta är ett tungt vägande argument. Men eftersom man räknar med över 30 000 elever i gymnasiets första årgång vid den tidpunkten, alltså år 1965, frågar man sig, om det inte är rimligare att vidtaga särskilda åtgärder för de eventuellt 3 000 än att för nio tiondelar riskera om inte försämrade, så i varje fall otillfredsställande möjligheter vid det nya gymnasiets start.

Och nu, herr talman, kommer jag in på det som kanske är min interpellations kärnpunkt, nämligen frågan om möjligheterna att förbereda de nödvändiga förutsättningarna för att gymnasiereformen skall bli vad den avser, nämligen en modernisering av vår gymnasieundervisning för att tillgodose vad vår tid kräver i fråga om ungdomens utbildning och för att skapa de vidgade möjligheterna för individerna att få den bästa möjliga grunden för sin vidareutbildning.

Då vill jag understryka min tack-samhet för den redogörelse jag fått av departementschefen för hur myndigheterna måste planera för att ett reformbeslut skall kunna effektueras. Att en sådan planering medför svårigheter, som statsrådet säger, om man inte skall föregripa statsmakternas beslut, förstår jag väl. Men de svårigheterna belyser

väl bara att utredningens tidsschema för gymnasiereformen torde vara ohållbart.

Bland de arbeten som kan påbörjas och som har påbörjats i förberedande syfte nämner statsrådet inventering av lokal- och utrustningsbehov, överväganden om lärarfortbildningens omfattning och organisation samt tillsättandet av en läroplansgrupp för att överarbeta utredningens förslag med hänsyn till bl. a. remissinstansernas synpunkter. Det är ingenting annat än gott att säga om, men till detta kommer ju så många flera och omfattande förberedelsearbeten, som var för sig kräver omsorg och tid till förfogande. Det gäller förhandlingar mellan stat och kommun om detaljer i huvudmannskapet, det gäller förhandlingar mellan personalorganisationerna å ena sidan och stat och kommun å den andra om de förändringar, som kommunaliseringen kommer att medföra, men främst tänker jag på de många pedagogisk-organisatoriska frågor som är både kostnadskrävande och arbetskraftskrävande. Jag tänker på upprustningen av biblioteken för att möjliggöra det mera självständiga studium för eleverna, som den nya undervisningen skall kunna ge. Jag tänker på upprustningen av de elevvårdande organen — skolkuratorer, skolpsykologer och vad det kan bli — och jag tänker på den allt överskuggande frågan om lärarekryteringen.

I det sistnämnda fallet gäller det ju faktiskt inte bara en tidskrävande fortbildning av lärare, utan förslaget till läroplan förutsätter i många fall en helt ny ämnesteoritisk utbildning för lärare, och för många av de gymnasielärare som nu är i tjänst måste det innebära inte en fortbildning utan en mycket omfattande omskolning. Vad finns det så att säga kursmässigt och läroboksmässigt för förutsättningar att kunna få fram de nyutbildade lärarna vid en så näralliggande tidpunkt som om drygt ett år?

Herr talman! Jag har kanske talat li-

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

tet för länge om den här frågan, men jag har gjort det därför att jag bedömer den som en av de stora frågor, som riksdagen snart skall ställas inför. Och det är angeläget att allt göres för att förutsättningarna skall finnas för att det nya gymnasiet, när det skall börja arbeta, också skall kunna bli det bättre gymnasium som jag tror att statsrådet och jag är överens om att vi vill se förverkligat.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Man kan ju förstå om fröken Ljungberg tycker att det är litet egendomligt att jag besvarar interpellationen en vecka innan remisstiden går ut den 15 februari. Men situationen för mig och för mina medarbetare i departementet är den, att vi inte heller den 16 februari kommer att ha någon bestämd uppfattning om tidsplanen för gymnasiereformens genomförande. Det är självfallet att ett beslut i den frågan kan fattas av regeringen först sedan hela materialet är genomgången, och jag föreställer mig att så inte har skett förrän tidigast i vår eller kanske någon gång i sommar.

Jag vill dock försäkra fröken Ljungberg, att det omöjligt kan finnas någon ambition från min sida att mörklägga tidpunkten. Det är i varje fall min och även regeringens avsikt att föreslå en särskild tidpunkt för riksdagen. Så snart vi har en uppfattning i den frågan måste den ju meddelas för kommunernas och lärarnas skull.

I dag är min inställning den, att jag står kvar arbetsmässigt vid gymnasieutredningens förslag att det nya gymnasiet skall träda i kraft hösten 1965. Jag har i interpellationssvaret visat på några skäl därtill, och självfallet är ett av de för mig starkast vägande, att omkring 3 000 ungdomar 1962 började i grundskolans högstadium att läsa efter de nya läroplanerna. På ett eller annat sätt måste man med hänsyn till den nya språkföljden ta hand om dem. Det

har jag sagt tidigare i ett interpellationssvar i andra kammaren.

Det är alldeles självfallet, att det här inte är en reform som kan genomföras mot en kompakt kommunopinion. Om det skulle visa sig att det av tekniska skäl, kanske till och med budgettekniska skäl, kan bli mycket svårt att hinna med reformen till 1965, då, fröken Ljungberg, får man ta under varligt övervägande om man inte — tyvärr och trots allt — måste uppskjuta ikraftträdandet till hösten 1966. Jag skulle personligen beklaga ett sådant beslut, men jag är i dag alls inte bunden för någon bestämd tidpunkt, det vill jag offentligligen deklarera.

Vad beträffar propositionsarbetet däremot är det betydligt lättare att ha en mening, ty därvidlag har vi en plan. Det blir inte så, att gymnasiereformen kommer att kamoufleras under »vissa frågor» eller bakom beteckningen »m. m.», utan det är min avsikt att kunna lägga fram propositionen till årets höstriksdag. Sedan är det meningen att man får följa upp anslagsvägen i samband med statsverkspropositionen till 1965 års vårriksdag.

Fröken Ljungberg frågade vad jag menar med skrivningen: »Huruvida de kommunala myndigheterna vidtagit några åtgärder för att på denna punkt skaffa sig handlingsberedskap inför olika alternativ har jag mig emellertid inte bekant.» Jag menar bara att det kan ju tänkas att man ute i kommunerna — i varje fall i vissa kommuner — redan har utgått ifrån att gymnasiereformen skall genomföras hösten 1965 och att man följaktligen i de förberedelser man håller på med för höstens statbehandling har ett alternativ, som innebär ikraftträdande 1965. Jag är inte alldeles säker på detta, men jag tror mig ändå veta att många kommuner, även om de naturligtvis känner svårigheterna, i alla fall har sitt arbete inriktat på detta. Under alla förhållanden vet man ju någon gång i oktober eller senast i november — jag hoppas

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

i oktober, när gymnasiepropositionen framläggs — vilken tidpunkt regeringen har föreslagit, och statbehandlingen i kommunerna är ju inte avslutad förrän i november eller december.

Några djupsinnigare spekulationer bakom den här meningen finns det alltså inte.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Det är väl ingenting att säga om att statsrådet står kvar på gymnasieutredningens ståndpunkt än så länge när det gäller tidpunkten för reformens genomförande. Jag tycker att den beredvillighet och öppenhet, med vilken statsrådet har debatterat frågan om tidpunkten, för mig är fullkomligt tillfredsställande.

Emellertid är det en annan sak, rörande vilken jag skulle vilja höra statsrådets synpunkter litet mera ingående, nämligen argumentet med de 3 000 ungdomarna.

Inte annat jag förstår måste det finnas möjligheter att i försöksgymnasiets form eller med kompletteringar bereda dessa ungdomar den undervisning som är erforderlig för att de skall kunna få en ändamålsenlig utbildning. Jag förstår att det finns svårigheter här, ty man har ju vid grundskolans genomförande liksom givit ett löfte att eleverna, när de har genomgått grundskolan, skall ha alla möjligheter öppna att i ett nytt gymnasium fullfölja vad grundskolan har påbörjat. Men när nu tiden är så pressad, att man genom att börja det nya gymnasiet för tidigt faktiskt riskerar att inte få de förutsättningar man behöver, anser jag att detta argument med de 3 000 ungdomarna kanske trots allt måste väga lättare i förhållande till det andra och för mig väsentligare, nämligen att gediget skapa förutsättningar för det nya gymnasiet genomförande.

Det är här jag skulle vilja höra statsrådets synpunkter litet mera och då framför allt beträffande lärarutbild-

ningen, svårigheterna att få helt enkelt adekvat utbildade lärare för det nya gymnasiet vid den tidpunkt det skall träda i kraft och svårigheterna att över huvud taget kunna genomföra den omskolning eller snarare den ämnesteoretiska utbildning, som jag här lägger mycket stor vikt vid. En lösning av detta problem är nödvändigt om man skall kunna fullfölja den modernisering i läroplanen som gymnasieutredningen avser. Detta är ju någonting som kommer att börja redan med den första årskursen. Sådana ämnen på schemat som »naturvetenskap» inrymmer ju så oändligt mycket och har inte någon motsvarighet ämnesmässigt sett i den utbildning universiteten ger.

Detta är bara ett exempel. Jag kunde nämna andra också. Frågan om lärarutbildningen och lärarnas möjligheter att på ett verkligen tillfredsställande sätt handha undervisningen i det nya gymnasiet är för mig en utomordentligt viktig fråga, som kräver just den omsorgsfulla behandlingen och den erforderliga tiden.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Ett problem, som ständigt och jämt kommer tillbaka här när det gäller dessa skolreformer, är ju att tidsschemat är så oerhört pressat att det hela går på skruvar. Vi får ju tydligen nu den ordningen, att vi under höstsessionen innevarande år skall behandla sakinnehållet i den stora gymnasiereformen och binda upp detaljerna där. Däremot kommer väl den budgetmässiga frågan att behandlas av följande års riksdag.

Jag skulle bara i all enkelhet vilja ställa den frågan till statsrådet: Anser statsrådet att det är en tillfredsställande behandling av det hela att först bestämma sig helt och hållet för sakinnehållet och sedan låta en kommande riksdag — delvis med annan sammansättning — ta de finansiella konsekvenserna?

Ang. tidpunkten för gymnasiereformens ikraftträdande

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! På herr Hansons fråga vill jag svara ja. Jag anser det inte vara något hinder att årets höstriksdag tar de stora principerna och att en kommande riksdag sedan följer upp med anslagspropositioner och anslagsbeslut. Varje riksdag, herr Hanson, är ju suverän. Vi lever ju ständigt i den miljön att varje riksdag kan riva upp vad en tidigare riksdag har beslutat. Vi kan emellertid inte när det gäller stora samhällsreformer basera vårt planeringsarbete med utgångspunkt från att regering och riksdag efter ett årsskifte kan ha helt andra inställningar till sådana frågor det här gäller.

Sedan när det gäller fröken Ljungbergs båda frågor vill jag svara, att jag självklart aldrig har väjt för en teknisk lösning även om den är svår. Självfallet går det att klara även ett uppskjutande av gymnasiereformen till hösten 1966 för de 3 000 barn, som börjat i grundskolan 1962. Det blir inte bara mödosamt utan också tekniskt komplicerat, men eftersom jag här i dag inte bara har ett rent spegelfäkteri för mig när det gäller talet om de två alternativen 1965 och 1966, så vill jag förklara, att jag är medveten om att man tekniskt kan göra denna operation för de 3 000 barnens skull. Jag vill dock mycket ogärna medverka till den, men det går. Det är alltså inte något hundraprocentigt skäl för att genomföra reformen hösten 1965, men det är ett starkt skäl.

Sedan, fröken Ljungberg, är den andra frågan, nämligen den som gäller lärarförsörjningen, betydligt allvarligare och svårare att besvara.

Vi kommer inte att ha adekvat utbildade lärare hösten 1965. Men tyvärr kommer vi inte heller att ha det hösten 1966. Gymnasiereformen innebär ju en väldig omdaning av vårt gymnasium. Det hela måste gå successivt. Det enda jag i dag vill säga — och det gör jag gärna och jag är tacksam att ha fått tillfälle till det — är att ingen lärare i

detta land kommer att bli obehövlig när gymnasiereformen har genomförts, oavsett vilka kombinationer han eller hon har. Jag är helt medveten om att många studenter och många blivande lärare, som i dag skenbart har kombinationer som inte direkt passar för det nya gymnasiet, tror att de blir utrationaliserade eller att de snabbt måste tillägnas sig allt det nya för att kunna användas i det nya gymnasiet.

Så kan det ju inte få gå till, utan det blir en process på litet längre sikt. Vi måste satsa stora pengar på fortbildning och vidareutbildning, men vi kommer aldrig, fröken Ljungberg, att under de närmaste åren en viss termin stå med hela lärarbeståndet fixt och klart för det nya gymnasiet. Så är det tyvärr inte. Gymnasieutredningen har föreslagit en hel del nya ämnen. Det är omöjligt att på ett eller två eller tre år besätta alla de tjänster, som plötsligt blir nödvändiga. Man får ta det successivt. Det är en av de frågor som skolöverstyrelsen nu alldeles särskilt ägnar sina krafter åt.

Jag vill vidare säga, att de myndigheter som är och kommer att bli ansvariga för lärarförsörjningen i det nya gymnasiet har hela tiden haft stort inflytande inom gymnasieutredningen. Det är inte några lösa hugskott som utredningen har framlagt, utan man har onekligen en fast grund att stå på när man gett sig in på dessa områden.

Till sist vill jag bara försäkra fröken Ljungberg, att alla de besvärliga frågor som hon ställt till mig i riksdagen kommer jag att ställa till de föredragande, som småningom skall övertyga mig om att det är möjligt att genomföra reformen i verkligheten.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag är ganska överraskad över herr ecklesiastikministerns senaste uttalande här. Vi fick nu veta, att vad som skall ske i höst är att man skall fatta ett *principbeslut* om de stora

Om undantag från försöksverksamheten med allmän hastighetsbegränsning för vägar i Norrland

linjerna i gymnasiereformen. Alla diskussioner hittills — det framgick också av herr statsrådets första anförande — har ju gällt att i detalj bestämma hur det skall bli.

Nu kommer frågan i ett helt annat läge. Mot den bakgrunden förefaller det egendomligt att man binder upp en sak i så hög grad. Det måste man, såvitt jag förstår, göra om man skall ha någon möjlighet att få gymnasiet att arbeta från höstterminen 1965. Då räcker det inte med ett principbeslut. Fattar man detaljbeslutet vid en riksdag och tar de finansiella konsekvenserna vid en annan riksdag, tycker jag inte att det är särskilt tillfredsställande.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Det är en riktig anmärkning som herr Hanson gjorde. När jag talar om en principproposition menar jag självfallet inte bara de stora linjerna, utan också många detaljer. Men det blir inget förslag i anslagsfrågan. Den frågan måste behandlas vid den följande vårriksdagen. Det är i den meningen som jag kallar propositionen för en principproposition. Självfallet måste det mesta fastläggas redan vid årets höstriksdag. Men i teorien, herr Hanson, står det naturligtvis 1965 års riksdag fritt — man vet inte om det blir en kolossalt skolfientlig riksdag, men jag tror det inte — att några anslag till det gymnasium som årets riksdag alltså redan skulle ha beslutat.

Jag är inte rädd på den punkten, och jag kan inte förstå att herr Hanson skulle behöva vara oroligare än jag i det fallet.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag är inte heller särskilt rädd för att vi skall få en speciellt skolfientlig riksdag 1965, men jag är förvånad över att statsrådet tycker, att det är en tillfredsställande ordning att

man först binder upp i sak och sedan, året efteråt, granskar det hela ur finansiella synpunkter.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om undantag från försöksverksamheten med allmän hastighetsbegränsning för vägar i Norrland

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet SKOGLUND, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Per Peterssons fråga om undantag från försöksverksamheten med allmän hastighetsbegränsning för vägar i Norrland, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 21 januari, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Petersson har frågat mig om jag vill medverka till att vid eventuell fortsatt försöksverksamhet med hastighetsbegränsning å allmän väg vissa större vägar i Norrland undantages på samma sätt som nu sker med motorvägar.

I oktober 1963 avgav trafiksäkerhetskommittén betänkande om tillfällig hastighetsbegränsning. Remissbehandlingen av betänkandet har i dagarna avslutats och arbetet med sammanställning av remissvaren pågår för närvarande i kommunikationsdepartementet. Avsikten är att materialet skall redovisas i proposition till vårriksdagen. Vilken ställning Kungl. Maj:t därvid kommer att taga till frågan om fortsatta tillfälliga hastighetsbegränsningar och vad därmed har samband är för tidigt att nu uttala sig om.

Med det anförda, herr talman, torde herr Peterssons fråga få anses besvarad.

Herr PETERSSON, PER, (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunika-

Om undantag från försöksverksamheten med allmän hastighetsbegränsning för vägar i Norrland

tionsdepartementet för svaret på min fråga.

Min fråga — jag önskade besked om statsrådets uppfattning om försök med fri hastighet på vissa norrlandsvägar även under perioder då försök med hastighetsbegränsning görs på vissa andra vägar — var orsakad av erfarenheter av försök med hastighetsbegränsning. Kan jag förstå statsrådets svar på det sättet att inga hastighetsbegränsningar kommer att ske förrän riksdagen behandlat den proposition som statsrådet aviserar? I så fall vill jag nöja mig med att ge några synpunkter om vilka jag hoppas att vi kan vara eniga.

Som statsrådet vet är avstånden stora i Norrland. Många trafikanter får t. ex. vid veckosluten färdas många mil mellan arbetsplatsen och hemmet. Över huvud taget ökar biltrafiken med stigande standard även på långa avstånd, och hastighetsbegränsningarna både är och känns som ett större intrång för den enskilde när färdsträckorna är längre. Jämfört med sydligare och mera tätbebyggda delar av landet är också norrlandsvägarna relativt fria från korsningar och bebyggelse samt mindre trafikerade. Enligt min mening är hastighetsbegränsning ett bra trafikfrämjande medel endast om flertalet trafikanter anser att hastighetsbegränsning är motiverad.

De flesta långfärdstrafikanter i Norrland har svårt att inse det riktiga i generell hastighetsbegränsning på goda vägar med jämförelsevis måttlig trafikbelastning. Jag tror därför att det vore värdefullt om försök på goda norrlandsvägar med stor andel av långfärdstrafikanter undantoges från hastighetsbegränsningen på samma sätt som skett med motorvägar.

Jag tror att hastighetsbegränsning är en lämplig åtgärd för att öka trafiksäkerheten på vissa vägar eller delar av vägar som är olycksbelastade. Försök på sådana vägar är en förnuftig åtgärd för att öka trafikanternas förståelse för

verkligen angelägna hastighetsbegränsningar, men samtidigt borde man bevilja undantag under försöksperioden för långfärdstrafikanterna i Norrland.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! För dagen vill jag inte ingå i någon debatt med herr Petersson om hastighetsbegränsningens för- och nackdelar. Vi har haft en utredning som har lagt fram ett förslag om att hastighetsbegränsningar i fortsättningen skall företas och som alltså funnit att fördelarna är så stora att de överväger de eventuella nackdelarna. Det förslaget är nu ute på remiss, och vi avvaktar de olika bedömanden, som är att emotse med anledning av betänkandet, innan vi tar ställning till spørgsmålet definitivt. Det är anledningen till att jag inte vill springa före remissutlåtandena och här avge några löften i den ena eller den andra riktningen. Jag har anledning räkna med att vi innan riksdagen kommer att ta ställning till den proposition, som kommer att läggas fram på grundval av betänkandet, får en period av hastighetsbegränsning under påskhelgen, men för detta har ju departementet och regeringen tackning i den fullmakt som riksdagen gett för fortsatta försök med hastighetsbegränsningar. Man följer upp tidigare försök och den nya hastighetsbegränsningen får också karaktären av försök.

Sedan vill jag säga att jag tycker det är glädjande att man från oppositions sida för en gångs skull får höra, att man har byggt så fina vägar, att riksvägarna t. o. m. kan betraktas som motorvägar!

Herr PETERSSON, PER, (h):

Herr talman! Jag är glad över att vissa vägsträckor i Norrland är goda, men jag tror att statsrådet i detta fall måste se just sambandet mellan vägens kvalitet, bebyggelsens täthet och trafikinten-

Om undantag från försöksverksamheten med allmän hastighetsbegränsning för vägar i Norrland

siteten. Jag hoppas att statsrådet finner anledning att ta fasta på förslaget om fri hastighet på vissa norrlandsvägar under de försök som kommer att anställas.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts skrivelse nr 3, med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 35, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 37, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 4 mom. och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

nr 38, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 5 av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 650 till statsutskottet, motionerna nr 651—653 till bevillningsutskottet och motionen nr 654 till behandling av lagutskott.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 40, med förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.; och

nr 41, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående medgivande för riksgäldskontoret att lämna dagslån, m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av avtal mellan Sverige och Portugal rörande import till Sverige av portugisiska jordbruksprodukter, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogs-vårdsavgiften för år 1964 skall utgå;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 23 mars 1939 mellan Sverige och Amerikas förenta stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande inkomst- och andra skatter;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse;

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse;

Interpellation ang. undantag från beskattningen för vedbränsle från egen skog

nr 3, med överlämnande av kommitténs för firande av representationsreformens 100-årsjubileum till fullmäktige i riksgäldskontoret avgivna berättelse över kommitténs verksamhet under år 1963; samt

nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; samt

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Interpellation ang. undantag från beskattningen för vedbränsle från egen skog

Herr JONASSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Beskattningen av naturförmåner visar betydande brist på enhetlighet inte endast mellan olika delar av landet utan också mellan olika förvärvskällor. För jordbruket torde utan undantag gälla, att de naturförmåner, som lantbrukaren tillgodogjort sig för sin egen och sin familjs räkning, skall inkomstbeskattas. I många fall måste de normvärden, som härvid åsättes olika förmåner, t. ex. bostadsförmån, anses ligga alltför högt i förhållande till ortens verkliga priser. För inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter gäller, att som inkomstpost skall tas upp viss procent av fastighetens taxeringsvärde, vilket oftast torde innebära, att t. ex. naturförmåner i form av produkter från den egna tomten inte blir beskattade. Beträffande inkomst av tjänst gäller, att

vissa s. k. trivselförmåner av anställningen är helt skattefria, medan andra förmåner är skattepliktiga helt eller därest de överstiger visst värde. Till den sistnämnda kategorien hör bl. a. lunch till nedsatt pris och subventionerad bostad.

För beskattningen av jordbruksinkomsterna synes det vara särskild anledning att rikta uppmärksamheten på bestämmelserna i fråga om värderingen av bränsle från egen skog. Enligt gällande bestämmelser skall skogsprodukter, som uttagits för bruk i det egna hushållet, alltid beskattas antingen med utgångspunkt från den verkliga förbrukningen eller enligt vissa schablonvärden.

Även för jordbrukets bostadshus har alltmer skett övergång till uppvärmning genom andra bränslen än ved, främst eldningsolja. I avsevärd mån användes dock alltjämt vedbränsle. Anledningen kan då i regel sägas vara den, att jordbrukaren vill utnyttja röjningsvirke från egen skog. Det är alltså i första hand frågan om en skogsvärdande uppgift. Det arbete, som röjningen innebär, är så omfattande, att det på så sätt samlade bränslet inte kan sägas representera någon egentlig inkomst för jordbrukaren. Förmånen av fritt bränsle måste därvid betraktas som ringa.

Det kan sägas vara en vanlig företeelse, att en skogsägare låter en annan person, t. ex. en villaägare, utföra röjningen och som ersättning för arbetet låter honom behålla röjningsbränslet. Vederbörande, som alltså fått bränslet som arbetsersättning, torde i regel inte bli taxerad för inkomst härav.

Vid inkomst av tjänst gäller såsom framhållits att vissa förmåner inte beskattas, om värdet av dem betraktas som ringa. Motsvarande regel synes mig böra tillämpas i fråga om beskattningen av vedbränsle från egen skog. De nuvarande beskattningsbestämmelserna torde i många fall innebära, att uppvärmning genom vedbränsle ställer sig ekonomiskt mindre fördelaktigt än

Interpellation ang. centralfängelset på Långholmen

uppvärmning genom t. ex. eldningsolja. Särskilt ur skogsvårdens synpunkt är detta förhållande att beklaga. En generösare tillämpning av dessa bestämmelser skulle säkerligen stimulera till ökad användning av vedbränsle och därmed till en ur nationalekonomisk synpunkt betydelsefull minskning av bränsleimporten.

Med anledning av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa följande fråga:

Överväger herr statsrådet sådana ändringar av beskattningsbestämmelserna, att naturaförmån i form av vedbränsle från egen skog undantages från beskattning, när värdet av förmånen representerat ringa belopp?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. centralfängelset på Långholmen

Ordet lämnades på begäran till herr HANSON, PER-OLOF, (fp), som yttrade:

Herr talman! Centralfängelset på Långholmen tillhör de gamla och otidsenliga anstalter, vilkas nedläggande länge varit aktuellt. Redan 1944 års strafflagberedning föreslog att anstalten skulle nedläggas, och ingen myndighet har i och för sig motsatt sig förslaget.

För Stockholms stads vidkommande har det länge varit ett önskemål att få bort centralfängelset från Långholmen. Stadens expansion har gjort att fängelset ligger hindrande för en rationell stadsbebyggelse och utnyttjande av även övriga delar av Långholmen som inte ingår i fängelseområdet.

År 1948 träffades ett avtal mellan kronan och Stockholms stad enligt vilket kronan för viss angiven köpeskillning skulle till staden avträda den av centralfängelset disponerade marken

till staden så snart den därpå befintliga fångvårdsanstalten flyttats till annan plats och senast den 1 januari 1955. I avtalet fanns dock en undantagsbestämmelse, som fastslog att »där till följd av rådande förhållanden på byggnadsmarknaden eller av orsaker, som nu icke kunna förutses, Kronan icke kan till nämnda dag färdigställa erforderliga nybyggnader för anstalten härav betingade uppskov med tillträdet skall äga rum».

Denna force majeure-klausul har från kronans sida utnyttjats så att det fortfarande synes framstå som ovisst när kronan kommer att till Stockholms stad avträda det av centralfängelset disponerade markområdet. Uppenbarligen har — i vart fall under slutet av 1940-talet och början av 1950-talet — målmedvetna strävanden att söka uppfylla avtalets bestämmelser icke gjort sig gällande. De förhandlingar som i slutet av 1940-talet ägde rum i syfte att planera ersättningsbyggnader för Långholmen nedlades nämligen år 1950. I stället inriktades fångvårdens utbyggnadsverksamhet framför allt på ungdomsråjongen. Först år 1954 synes förberedelsearbetet på allvar ha påbörjats för att lösa frågan om ersättningsbyggnader för Långholmen. Trots flera framställningar under årens lopp från Stockholms stads sida kunde dåvarande justitieminister Lindell i svar på en interpellation från min sida år 1959, d. v. s. nära fem år efter den tidpunkt då enligt avtalet Långholmen skulle ha avträtts till staden, inte lämna något besked om när ersättningsbyggnader skulle kunna vara färdiga så att avtalets bestämmelse om avträdelse kunde uppfyllas. Icke heller i årets statsverksproposition — ytterligare fem år senare — har mera bestämda besked lämnats.

Detta är djupt beklagligt eftersom härigenom en rationell inplacering av långholmsområdet i Stockholms stads stadsbyggnadsprogram förhindras. Det långtgående utnyttjande av avtalets force majeure-bestämmelser som kro-

Interpellation ang. centralfängelset på Långholmen

nan använt sig av är närmast uppse-
endeväckande.

Även ur en annan synpunkt är emel-
lertid Långholmens fortvaro som fång-
vårdsanstalt beklaglig. Redan på 1940-
talet fastslogs från flera håll att antalet
interner inte borde nämnvärt överskri-
da 300. Fångvårdsstyrelsens anstaltsut-
redning år 1946 ansåg att anstalten un-
der en övergångstid skulle kunna be-
hållas i väntan på ersättningsbyggnad
men med starkt reducerad beläggning.
Sakrevisionen föreslog en beläggning
av 265 och organisationsnämnden en
beläggning av 325 interner. När intern-
antalet ökades till 500 betecknades det-
ta av fångvårdsstyrelsen som otillbör-
ligt. Den genomsnittliga beläggningen
år 1963 uppges ha varit 623 interner.
För att nå en så hög siffra måste de
utrymmen uppenbarligen tas till som
redan landshövding Hagströmer år 1932
betecknade som »en skamfläck för
fångvården». Den är efter år starka
överbeläggningen i den föråldrade an-

stalten medger självfallet inte på något
sätt en behandling av klientelet som
fyller ens blygsamma anspråk på hu-
man och ändamålsenlig fångvård.

Mot bakgrund av det anförda anhåller
jag om kammarens tillstånd att till herr
statsrådet och chefen för justitiedepar-
tementet få framställa följande inter-
pellation.

Kan herr statsrådet ange någon unge-
färlig tidpunkt då centralfängelset på
Långholmen kan väntas bli utrymt och
marken överlämnas till Stockholms stad
enligt 1948 års avtal?

Det sålunda begärda tillståndet läm-
nades av kammaren.

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 14.57.

In fidem

K.-G. Lindelöw